

kaff'nin Şebîb b. Yezîd el-Hâricî'yi ortadan kaldırmasının ardından tekrar Emevî yönetimine girdi ve zamanla "dârü'l-mü'mînîn" unvanını alacak kadar bir İslâm merkezi haline geldi. Abbâsîler döneminde tekrar imar edilen Şüşter ile başşehir Bağdat arasında bir bağlantı gelişti ve burada Şüşterli tâcirlerle önemli şahsiyetlerin oturduğu Mahallâtüttüsteriyyîn adlı bir semt oluştu. 334'te (945) bölge Büveyhî topraklarına katıldı. İstahrî, Şüşter'de üretilen sırmalı kumaşların birçok yere gönderildiğini ve Kâbe örtüsünün de bu kumaşlardan yapıldığını söyler (*Mesâlik*, s. 92). 353 (964) yılında Fâtîmî Halifesi Muiz-Lidînil-lâh'in, üzerine o dönemde bilinen dünyanın bütün ülkelerinin işlendiği çok gösterişli bir Şüşter kumaşı satın aldığı bilinmektedir. İbn Havkal'e (IV./X. yüzyıl) göre dünyanın en büyük su bendi burada bulunmaktadır (*Süretü'l-arz*, s. 255); çağdaşı Makdisî de etrafı bahçeler ve nehirlerle çevrili Şüşter'den daha güzel bir yer görmediğini yazar (*Ahşenü't-tekâsim*, s. 409).

İlhanlı Hükümdarı Abaka'nın bölgeyi Atabeg Yûsuf Han'a vermesi üzerine Şüşter'de bir asır süren Atabegler dönemi başladı. O sırada burayı ziyaret eden İbn Battûta bağ ve bahçeleri, suları, çarşısı, uzun köprüsü ve çeşitli eserleriyle şehrin büyüklüğünü anlatır (*er-Rihle*, II, 20). 1375'te Muzafferîler'in, ardından Timurular'ın hâkimiyeti altına giren Şüşter 914'te (1508) Şah İsmâil'in eline geçti ve bu devirde mahallî Şîa'dan Seyyid Vahiştü Han'ın ailesi tarafından yönetildi. XVI. yüzyılın sonlarına doğru Ni'metullâhî ve Haydarî adlarındaki grupların çatışması neticesinde şehir Haydarhâne ve Ni'methâne denilen iki mahalleye ayrıldı; bu durum uzun süre devam etti. Şüşter, 1722-1729 yılları arasında İran'ın mâruz kaldığı düşman saldırılarından dolayı zor bir dönem yaşadı, ardından bölgenin idare merkezi oldu. 1832'de başlayan kolera ve 1876 veba salgınlarında nüfusunun büyük bir kısmını kaybetti; 1885'te Kârûn nehrinin taşması sırasında da büyük zarar gördü.

XIX. yüzyılda su kanallarının bozulması yüzünden ekonomisi kötüleşen Şüşter, XX. yüzyılın başlarında gittikçe gelişen Ahvaz'ın bölgenin merkezi haline gelmesi sebebiyle eski önemini kaybetti. 1973'ten itibaren durumu düzelmeye başlayan şehrin karşısında yeni mahalleler kuruldu ve iskân o tarafa doğru kaymaya başladı. Eski şehir çok sayıda tarihî mimarlık eseriyle günümüzde dikkatleri çeken bir konuma sahip-

tir. Bu eserler arasında en meşhur olanları, Abbâsîler zamanında yapılan ve birçok restorasyon geçirerek günümüze kadar gelen 445 (1053) tarihli Mescid-i Cum'a, kuzeydeki Sâsânî dönemine ait Selâsîl Kalesi, Kârûn nehrinin kollarından Gerger'in her iki kıyısındaki Antikçağ su değirmenleriyle üzerindeki Sâsânîler döneminden kalma Bend-Mîzân (Şâpûrî Bendi) ve Şahpûr Köprüsü'dür. Ayrıca Berâ b. Mâlik, İmamzâde Abdullah ve Seyyid Muhammed Giyhâvar türbeleriyle şehrin 3 km. doğusunda bulunan Antikçağ'a ait Damstova harabeleri önemlidir. Sehl et-Tüsterî, Nûrullah eş-Şüşterî, Ahmed b. Yahyâ et-Tüsterî ve Ni'metullah el-Cezâirî Şüşterli meşhur âlimler arasında sayılabilir. Hallâc-ı Mansûr da birkaç yıl burada yaşamıştır. Aynı nisbeye taşıyan Nasrullah b. Ahmed et-Tüsterî gibi diğer bazı kişiler ise Bağdat'taki Tüsteriyyîn semtine nisbet edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Belâzürî, *Fütûh* (Fayda), s. 550-554; İstahrî, *Mesâlik* (de Goeje), s. 92; İbn Havkal, *Süretü'l-arz*, s. 255-256; Makdisî, *Ahşenü't-tekâsim*, s. 409; Sem'ânî, *el-Ensâb*, III, 54-55; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), II, 34-36; Müstevfî, *Nüzhetü'l-ku'lûb* (Siyâki), s. 130-131; İbn Battûta, *er-Rihle* (nşr. Abdülhâdî et-Tâzî), Rabat 1417/1997, II, 20 vd.; Mir Abdüllatif Han Şüşterî, *Tuhfetü'l-âlem* (nşr. Samed Muvahhid), Tahran 1363 hş., s. 32-191; M. Hasan Han, *Mir'âtü'l-büldân* (nşr. Mir Hâşim Muhaddis - Abdülhüseyn Nevâî), Tahran 1989, I, 696-697; G. le Strange, *The Lands of the Eastern Caliphate*, London 1966, s. 234-236; M. Taki Han Hekîm, *Genc-i Dâniş* (nşr. M. Ali Sûtî - Cemşîd-i Keyânfer), Tahran 1366 hş., s. 392-402, 430-431, 624-626, 632-634; Abdülhüseyn-i Saîdiyân, *Serzemîn u Merdüm-i İrân*, Tahran 1369 hş., s. 506-508; M. Ali İmâm Ahvâzî, *Târîh-i Hûzistân* (nşr. Abdülmuhammed Rûhbahşân), Tahran 1379 hş., s. 160-162, 186-188, 285-289, 325-331, 344-355; J. H. Kramers, "Şüşter", *IA*, XI, 586-588; a.mlf. - [C. E. Bosworth], "Shushtar", *EP* (İng.), IX, 512-513; Recep Uslu, "Hûzistan", *DIA*, XVIII, 438.

RIZA KURTULUŞ

ŞÜŞTERİ (الششتری)

Seyyid Ziyâüddîn Nûrullah b. Şerefiddîn Abdillâh b. Nûrillâh b. Muhammed Şah el-Mar'aşî eş-Şüşterî
(ö. 1019/1610)

**Mecâlisü'l-mü'mînîn adlı
eseriyle tanınan Şîi âlimi.**

956'da (1549) İran'ın Hûzistan eyaletinin merkezi Şüşter'de (Şüşter) doğdu ve burada yetişti. Hz. Hüseyin'in oğlu İmam Ali Zeynelâbidîn'in soyundandır. Kadî Ziyâeddin, Kadî Nûrullah, "Üçüncü Şehid" lakaplarıyla ve Şüşter'in Arapça'ya Tüster şeklinde geçmesinden dolayı Tüsterî nisbesiyle de anılır. Mar'aşî nisbesi ecdadından Hüseyin el-Asgar'ın torununun oğlu, Mar'aş lakaplı Ali b. Abdullah ile ilişkili olup bazı kaynaklarda ileri sürüldüğü gibi Maraş şehrinde kaynaklanmamaktadır. Bununla birlikte Ali b. Abdullah'ın bu lakabı Maraş şehriyle ilgili dolayısıyla aldığı, daha sonraki dönemlerde Şîa muhitinde Mar'aşî nisbesiyle şöret bulan ulemânın onun soyundan geldiği belirtilmektedir.

Çocukluk döneminde babasından ve Abdürrahîm eş-Şüşterî'den ders alan Şüşterî 979'da (1571) ilim tahsili için Meşhed'e gitti. Burada on yılı aşkın bir süre Abdülvâhid b. Ali et-Tüsterî ve diğer âlimlerin derslerini takip etti. Şehirde meydana gelen karışıklıklar yüzünden 990 Şevvalinde (Kasım 1582) Hindistan'a geçerek Bâbürlü Hükümdarı Ekber Şah'ın hizmetine girdi. Ekber Şah kendisine kazaskerlik ve vezirlik görevleri verdi. Oğlu Alâülmülk Muhammed Ali'nin kaydettiği bilgiye karşılık (*eş-Şavârimü'l-mührika*, neşreden in giriş, s. y-b) Sünnî müelliflerin kitaplarında bu konuda farklı rivayetler bulunmaktadır. Mahallî Hindistan kaynaklarından faydalandığı anlaşılan Abdülhay el-Hasenî'nin naklettiğine göre Şüşterî önce tabip Ebü'l-

Şüşter'in
tarihî
Sadırvan
Köprüsü

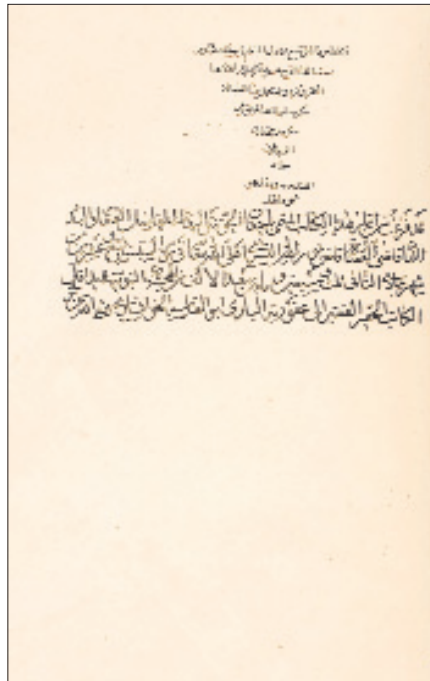

Feth b. Abdürrezzâk el-Geylânî ile yakınlık kurmuş, onun aracılığıyla Ekber Şah tarafından Lahor'a kadı tayin edilmiş ve oğlu Cihangir Şah zamanına kadar bu görevde kalmıştır. Abdülhay el-Hasenî ayrıca Şüşterî'nin gizli tuttuğu Şîa mezhebine göre hüküm verdiği halde güçlü kabul ettiği delile göre dört Sünnî mezhepten biriyle hükmettiğini ileri sürdüğünü, eserlerini halktan gizlediğini, *İhkkâku'l-hak* ve *Mecâlisü'l-mü'minîn*'de Eş'ariyye hakkında ağır ithamlarda bulunduğunu, *Mecâlisü'l-mü'minîn* adlı eserini elde eden bir âlimin kitabı Cihangir Şah'a arz etmesi üzerine çok hiddetlenen sultanın emriyle kendisine dayak cezası uygulanırken Agra'da öldüğünü kaydeder. Şîi müelliflerinden Muhsin el-Emîn, Şüşterî'nin Hindistan'da kendisini Şâfîi olarak tanıttığını, şöhreti yayılınca Ekber Şah'ın onu çağırıp kadı tayin etmek istediğini, onun da dört mezhebin görüşlerinden dilediğiyle hüküm vermesine müsaade edilmesi şartıyla bu teklifi kabul ettiğini söyler. Cihangir sultan olunca Şüşterî'nin aslında Şîi olduğu ve dört mezhepten birinin görüşüne uydurarak Ca'feriyye'ye göre hüküm verdiği yolunda kendisine bilgi verildiği, sultanın buna inanmaması üzerine *Mecâlisü'l-mü'minîn* adlı kitabının getirildiği, sonunda kararlaştırılan dayak cezası sırasında Şüşterî'nin Ekberâbâd'da öldüğünü, kabrinin bir ziyaretgâh sayıldığını bildirir (*A'yânü's-Şî'a*, X, 229). Celâleddin el-Hüseynî, Ekber Şah zamanında saray imamı olan tarihçi Abdülkâdir el-Bedâünî'nin Şüşterî'den övgüyle söz etmesini ve onun Şîi olduğunu belirtmesini (*Muntakhabu-t-tawârikh*, III, 193) delil göstererek Şüşterî'nin Şîilik'ten dolayı değil kendisini çekemeyenlerin iftirası yüzünden öldürüldüğünü kaydeder (*eş-Şavârimü'l-mührika*, neşredenin girişi, s. lâm). Bazı Şîi müellifleri, Şüşterî'nin tasavvufa meylini gösteren bir kısım ifadelerinin onun tasavvufu bütünüyle kabul ettiği şeklinde anlaşılacaklarını, Şîa akaidine dair düşünceleri göz önüne alındığında buna aykırı tasavvufî yaklaşımları kabul etmesinin söz konusu olamayacağını belirtmişlerdir. Muhsin el-Emîn, Şüşterî'nin ölüm yeri olarak Ekberâbâd'ı, İsfahânî Lahor'u gösterirken (*Riyâzü'l-ulemâ*, V, 265) oğlu Alâülmülk Muhammed Ali babasının 26 Rebûlâhir 1019 (18 Temmuz 1610) tarihinde saltanat merkezi Agra'da öldüğünü belirtir (*eş-Şavârimü'l-mührika*, neşredenin girişi, s. y-t). Abdülhay el-Hasenî ve Âgâ Büzürg-i Tahrânî de Agra'da öldüğünü kaydeder. Ekberâbâd, Agra'nın diğer adı olduğuna göre Lahor'da öldüğüne dair bilgi yanlıştır.

Eserleri. 140'a yakın kitap ve risâle kaleme aldığı belirtilen Nûrullah Şüşterî'nin başlıca eserleri şunlardır: 1. *Mecâlisü'l-mü'minîn*. Şîa mezhebinin Safevîler'le birlikte doğduğuna dair iddialara karşı kaleme alınan bu Farsça eser, başlangıçtan müellifin zamanına kadar bazı Şîa âlimleri, râvileri, İmâmiyye'ye mensup meşhur sultan ve emirler, mutasavvıf ve şairler hakkında önemli bilgiler içermektedir (Tahran 1268, 1299, 1326, 1335 hş.; nşr. Seyyid Ahmed – Abdümenâfi, I-II, Tahran 1365 hş.; Tebriz, ts.). 2. *İhkkâku'l-hak ve izhâku'l-bâtıl*. Şâfîî âlimi Fazlullah b. Rûzbihân el-Huncî'nin Şîi ulemâsından İbnü'l-Mutahhar el-Hillî'nin imâmete dair *Nehcü'l-hak ve keşfü's-sıdk ve's-şavâb* adlı kitabını tenkit için kaleme aldığı *İbtâlû nehci'l-bâtıl ve ihmâlû keşfi'l-âtl'a* reddiye olarak yazılmıştır (I-IV, Tahran 1273; Kahire 1326; Âyetullah Seyyid Şehâbeddin el-Hüseynî el-Marâşî en-Neceffî'nin ta'likatıyla, I-XXXVI, Kum 1376-1421). Muhammed Hasan b. Muhammed el-Muzaffer en-Neceffî bu esere *Delâ'ilü's-sıdk li-nehci'l-hak* adıyla bir tekmile yazmıştır (I, Tahran 1369; I-VI, Kum 2004). 3. *Meşâ'ibü'n-nevâsib*. Müellifin çağdaşı Mirza Mahdûm eş-Şerîfî'nin İmâmiyye'yi eleştiren *Nevâkizu'r-Revâfız* adlı eserine reddiyedir. Safevî Hükümdarı Şah I. Abbas'a sunulan eser, Mirza Muhammed

Ali Müderris el-Cehârdehî er-Reştî'nin Farsça tercümesiyle birlikte basılmış (Tahran 1369 h.), ayrıca Muhammed Kutubşah'ın emriyle müellifin oğlu Alâülmülk Muhammed Ali tarafından Farsça'ya çevrilmiştir (Âgâ Büzürg-i Tahrânî, XXI, 76-77). Eserin daha sonra çeşitli baskıları yapılmıştır (I-II, Kum 1426/2005). 4. *eş-Şavârimü'l-mührika fi reddi (naqdi / cevâbi)'s-Şavâ'iki'l-mührika*. İbn Hacer el-Heytemî'nin Şîa'nın imâmetle ilgili görüşlerini tenkit için kaleme aldığı eserine reddiyedir (nşr. Celâleddin el-Hüseynî, Tahran 1367 h./1326 ş.). 5. *Hâşiye 'alâ Tefsiri'l-Beyzâvî* (Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 739-740). 6. *Hâşiye 'alâ Şerhi'l-Kâfiye*. Cemâleddin İbnü'l-Hâcib'in kitabına Şehâbeddin Devletâbâdî'nin yazdığı şerhin hâşyesidir (a.g.e., I, 533). 7. *Hâşiye 'alâ Şerhi Tehzîbi'l-manţık*. Teftâzânî'nin eserine Şehâbeddin Abdullah b. Hüseyin el-Yezdî'nin yazdığı şerhin hâşyesidir (a.g.e., II, 303). 8. *es-Sehâbü'l-mu'tir fi tefsiri âyeti't-tahîr*. Ehl-i beyt'le ilgili âyetin (el-Ahzâb 33/33) tefsirine dair bir risâledir (nşr. Hüdâ Câsim Muhammed Ebû Tabre, *Türâşünâ*, X/38-39 [Cemâziyelâhir] 1415, s. 401-459; Şüşterî'nin eserlerinin bir listesi için bk. Abdullah Efendi el-İsfahânî, V, 266-268; M. Ali Müderris, III, 385-386; *A'yânü's-Şî'a*, X, 229; Kays Âl-i Kays, III, 380-389).

Şüşterî'nin *İhkkâku'l-hak* adlı eserinin ilk ve son sayfaları (Süleymaniye Ktp., Hasan Hüsnü Paşa, nr. 673)

BİBLİYOGRAFYA :

Şüşterî, *eş-Savârimü'l-mührika fi nakdi's-Savâ'iki'l-muhrika* (nşr. Celâleddin el-Hüseynî), Tahran 1367/1326, neşredenin girişi; a.mlf., *eş-Sehâbü'l-mu'tîr fi tefsiri âyeti't-tahîr* (nşr. Hüdâ Câsim M. Ebû Tabre, *Türâşünâ*, X/38-39 içinde), Kum 1415, neşredenin girişi, s. 407-413; Abdülkâdir el-Bedâünî, *Muntakhabu't-tawârikh* (trc. Sir Wolseley Haig), Delhi 1986, III, 193-196; Hür el-Âmilî, *Emelü'l-âmil* (nşr. Ahmed el-Hüseynî), Bağdad 1385/1965, s. 336-337; Abdullah Efendi el-İsfahânî, *Riyâzü'l-'ulemâ' ve hiyâzü'l-fuzalâ'* (nşr. Ahmed el-Hüseynî), Kum 1401, V, 265-275; Hânsârî, *Ravzâtü'l-cennât* (nşr. Esedullah İsmâiliyyân), Kum, ts. (Mektebet-i İsmâiliyyân), VIII, 159-161; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 133, 533, 739-740, 970; II, 207, 303, 607-608, 941; Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *eż-Zer'â ilâ teşânî-fi's-Şî'a*, Necef-Tahran 1355-98, I, 290-291; VIII, 251; XV, 93-94; XIX, 370; XXI, 76-77; M. Ali Müderris, *Reyhânetü'l-edeb*, Tebriz, ts. (Çâphâne-i Şafak), III, 384-387; Hânâbâ, *Fihrist*, IV, 4523-4524, 4771; a.mlf., *Fihrist-i Kitâbhâ-yi Çâpi-yi 'Arabî*, Tahran 1344 hş., s. 280-281, 423, 554, 593; Zübeyd Ahmed, *el-Âdâbü'l-'Arabiyye*, II, 358-359, 426; Sâlihîyye, *el-Mu'cemü's-şâmil*, I, 247-248; A'yânü's-Şî'a, X, 228-230; Kays Âl-i Kays, *el-İrânîyyûn*, III, 378-390; Abdülhay el-Hasenî, *Nüzhetü'l-havâtir*, Beyrut 1420/1999, V, 658-659; M. Hidayet Hosain, "Nür Allâh", *El'* (İng.), VIII, 123-124; Şehîdî Sâlihî, "Tüsterî Mar'âşî", *DMT*, IV, 251-252.

AHMET ÖZEL

ŞÜŞTERİYYE

(الشُّشْتَرِيَّة)

Ebü'l-Hasan Ali
b. Abdullah eş-Şüşterî'ye
(ö. 668/1269)
nisbet edilen bir tarikat
(bk. TARİKAT).

ŞÜTTÂRİYYE

(الشُّطْرِيَّة)

Abdullah-ı Şüttârî'ye
(ö. 832/1428-29)
nisbet edilen bir tarikat
(bk. ABDULLAH-ı ŞÜTTÂRÎ).

ŞÜYÛİYYE

(bk. SOSYALİZM).

ŞÜZÜRÜ'Z-ZEHEB

(شذور الذهب)

İbn Hişâm en-Nahvî'nin
(ö. 761/1360)
nahve dair eseri.

Tam adı *Şüzürü'z-zeheb fi ma'rifeti kelâmi'l-'Arab*'dir. Müellif, uygunluk döneminde kaleme aldığı eserinin çok muhtasar olduğunu görerek *Şerhu Şüzürü'z-*

zeheb fi ma'rifeti kelâmi'l-'Arab adıyla kapsamlı bir şerh yazmış ve kitap asıl önemini bu şerhten sonra kazanmıştır. İbn Hişâm, *Şüzürü'z-zeheb*'de *Ka'trû'n-nedâ* ve *el-Elfiyye* şerhinde (*Evdahu'l-mesâlik*) uyguladığı yöntemden farklı bir yöntem izlemiştir. Bir mukaddime ile on beş bölümden (bab) meydana gelen eserin başında kelime ve çeşitlerinden bahsedildikten sonra sırasıyla şu bölümlere yer verilmiştir: 1. İ'rab: Tanımı, lafzî, takdirî ve mahallî i'rab. 2. Binâ: Mebnîlik, sükûn veya nâibi, fetha yahut nâibi, zamme veya nâibi, kesre üzere mebnî olanlar. 3. Nekre isim. 4. Ma'rifenin çeşitleri. 5. Merfûât: Fâil, nâib-i fâil gibi on merfû çeşidi. 6. Mensûbât: Mef'ûl çeşitleriyle hal, temyiz, müstesna gibi on beş mensûb çeşidi. 7. Mecrurât: Harf-i cer, izâfet ve mücâverre ile mecrur olma durumları. 8. Meczûmât: Meczûm muzari ve cezm edatları. 9. Fiilin amel etmesi: Fiilin ref' ve nasb amelî. 10. Fiil gibi amel eden isimler: Masdar, ism-i fâil gibi on ismin amel etme durumları. 11. Tenâzü': Ma'mûlün kendisinden önce gelen âmillerden hangisine ait olduğu meselesi. 12. İştigal: Önce geçen bir ismin zamiriyle âmilin meşgul olması. 13. Tevâbi': İ'rabî önceki bir kelimeye tâbi olan tekit, na't, atf-ı beyân, bedel ve atf-ı nesak. Bu bağlamda bir fasıl altında münâdânın tâbî olan kelime veya terkip ele alınmıştır. 14. Gayri münсарif: Kesre ve tenvin almayan mu'reb isimler. 15. Aded: Sayılarla temyizlerinin i'rabı.

Şüzürü'z-zeheb'de Sîbeveyhi'den beri devam eden kelimenin isim, fiil, harf (edat) ve i'rab taksimine mukabil mebnî, mu'reb, âmil meselelerine ağırlık verilmesi, mebnîlerin özgün bir taksime tâbi tutulması, şerhte yer alan doyurucu ara bilgiler (istitratlar) eserin ve şerhin orijinal yönlerini oluşturur. Bunun dışında diğer eserlerinden farklı olarak kitabın şerhinde konuların çok daha geniş bilgiler verilerek açıklanması, bazı Kur'an âyetleriyle ilgili i'rab bilgilerine yer verilmesi, şâhid beyitler konusundaki açıklamalar İbn Hişâm'ın eserine ve şerhine ayrı bir önem kazandırmıştır. Şerhin kaynakları arasında İbn Mâlik'in *İkmâlü'l-'Umde* (kendi eseri *'Umdetü'l-hâfız ve 'uddetü'l-lâfız* için yazdığı tetimme), aynı müellifin *Teshîlü'l-Fevâ'id* ve *tekmîlü'l-Makâsîd* ve *Şerhu İkmâli'l-'Umde*'si, Vâhidî'nin *el-Vasî'î* (tefsir), Muhammed b. İbrâhim el-Mehdevî'nin *Şerhu'l-Hidâye*'si, Mevhub b. Ahmed el-Cevâlikî'nin *Tekmiletü İşlâhî mâ tağleţu fihi'l-'âmme* adlı eseri, İbn Usfûr el-İşbî-

lî'nin *el-Muḳarrib*'i ve İbn Cinnî'nin *el-Muḫteṣeb*'i gibi eserler zikredilmektedir. Sözlerine ve görüşlerine yer verilip tartışılan dil âlimleri ise Sîbeveyhi, Ali b. Hamza el-Kisâî, Yahyâ b. Ziyâd el-Ferrâ, Ahfeş el-Evsat, İbnü's-Serrâc, Ebû Ali el-Fârisî, Zemaḫşerî, İbnü'l-Habbâz (Ahmed b. Hüseyin), İbnü'l-Hâcib ve İbn Mâlik et-Tâi gibi önemli şahsiyetlerdir.

Birçok kütüphanede yazma nüshaları bulunan *Şerhu Şüzürü'z-zeheb*'in (bk. Brockelmann, *GAL*, II, 30; *Suppl.*, II, 19-20; *Fihrisü'l-kütübi'l-mevcûde*, IV, 219-224) ilk baskısı Bulak'ta yapılmış (1253), daha sonra özellikle Kahire, Bulak ve İstanbul'da defalarca basılmıştır. Eserin ilk ilmî neşri, bazı not ve açıklamalarla birlikte Abdülmüteâl es-Saîdî tarafından *Şezerât 'alâ Şerhi Şüzürü'z-zeheb* adıyla gerçekleştirilmiştir (Kahire 1946). Daha sonra kitabı kendisinin yazdığı şevâhid şerhi *Muntehe'l-ereb* ile birlikte Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd neşretmiştir (Kahire 1355, 1374, 1377). Muhammed Seyyid el-Kîlânî, bir mukaddime ve Muhammed b. Muhammed el-Emîr es-Sünbâvî ile Muhammed b. Ubâde el-Adevî'nin hâşiyelerinden yararlanarak ilâve ettiği notlarla eseri *el-İfâde min hâşiyeteyi'l-Emîr ve 'Ubâde 'alâ Şerhi Şüzürü'z-zeheb* adıyla yayımlamıştır (Kahire 1960). Birçok dil ve edebiyat âlimi *Şüzürü'z-zeheb* ve şerhiyle ilgili olarak şerh, hâşiyeye, ihtisar, takrir, nazma çevirme, şevâhid şerhi vb. çalışmalar yapmıştır (bk. bibl.). Son çalışmalar arasında Abdülkerîm Muhammed es-Sa'd'ın *el-Hâşiyetü'l-'aşriyye 'alâ Şerhi Şüzürü'z-zeheb*'i (Riyad 1989), Muhammed b. Muhammed Dîb Hamza'nın *Hâşiyetü Gâyeti'l-ereb 'alâ Tehzîbi Şüzürü'z-zeheb*'i (Beyrut 1991) ve Nevvâb b. Cezzâ el-Hârisî'nin, Muhammed b. Abdülmün'im el-Cevercî'nin şerhi (*Şifâ'ü's-şudûr fi halli elfâzi's-Şüzür*) üzerinde hazırladığı yüksek lisans tezi (*Şerhu Şüzürü'z-zeheb*, el-Câmiatü'l-İslâmiyye külliyyetü'l-lugati'l-'Arabiyye, Medine 1993) zikredilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm en-Nahvî, *Şerhu Şüzürü'z-zeheb* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1965, neşredenin girişi; Serkîs, *Mu'cem*, s. 275; Brockelmann, *GAL*, II, 30; *Suppl.*, II, 19-20; *Fihrisü'l-kütübi'l-mevcûde bi'l-Mektebeti'l-Ezheriyye*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Matbaatü'l-Ezher), IV, 219-224; Ali Fevde Nîl, *İbn Hişâm el-Enşârî: Âşâruhü ve mezhâbühü'n-nahvî*, Riyad 1406/1985, s. 74-94; Abdullah Muhammed el-Habeşi, *Câmi'u's-sürûh ve'l-havâşi*, Ebûzabi 1425/2004, II, 1080-1084.

ZÜLFİKAR TÜCCAR